

ДОСЛІДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ КОНФЛІКТІВ В КОРПОРАЦІЯХ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

В даній статті розглянуто поняття «корпоративний конфлікт», досліджено причини виникнення корпоративних конфліктів в корпораціях авіаційної галузі. Проаналізовано конфліктність вітчизняних авіапідприємств.

Ключові слова: конфлікт, корпоративний конфлікт, управлінський конфлікт, зовнішній конфлікт, власницький конфлікт, трудовий конфлікт

В статье рассмотрено понятие «корпоративный конфликт», исследовано причины возникновения корпоративных конфликтов в корпорациях авиационной отрасли. Проанализировано конфликтность отечественных авиাপредприятий.

Ключевые слова: конфликт, корпоративный конфликт, управленческий конфликт, внешний конфликт, конфликт собственников, трудовой конфликт.

In article the concept «corporate conflict» is considered, investigated the reasons of occurrence of corporate conflicts in corporations of aviation branch. It is analysed a conflictness of domestic aviation enterprises.

Keywords: the conflict, the corporate conflict, the administrative conflict, the external conflict, the conflict of proprietors, the labor conflict.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних процесів, що відбуваються в світі, складається єдиний економічний простір, основними учасниками якого стають корпорації. Тому на перший план виходить питання дослідження корпоративного управління, удосконалення системи корпоративного управління, підвищення її ефективності. За роки незалежності в Україні був сформований корпоративний сектор, кожний з етапів розвитку якого супроводжувався хвилею корпоративних конфліктів. Саме тому, актуальним питанням на сьогоднішній день постає проблема вивчення причин виникнення корпоративних конфліктів, розробка нових альтернативних підходів до їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка підходів до вирішення корпоративних конфліктів та дослідження причин виникнення корпоративних конфліктів є однією з пріоритетних проблем для корпорації, в якій виник конфлікт. Питанням підвищення результативності вивчення конфлікту займається багато як зарубіжних, так і вітчизняних науковців та практиків[1-6], однак залишається багато аспектів, які вимагають подальшого розвитку.

Постановка задачі (цілі статті). В даній статті розглянуто поняття «корпоративний конфлікт», досліджено причини виникнення корпоративних конфліктів в корпораціях авіаційної галузі. Проаналізовано конфліктність вітчизняних авіапідприємств.

Основна мета статті. Основна мета статті – дослідити причини виникнення корпоративних конфліктів в корпораціях авіаційної галузі України, оцінити рівень конфліктності вітчизняних авіапідприємств.

Викладення основного матеріалу.

Явище конфлікту виникло поряд із зародженням майнових та власницьких відносин в первісному суспільстві.

Вже у стародавніх суспільствах Індії, Китаю, Греції та Риму були зроблені перші кроки до розуміння конфліктів, але здебільшого, це були дослідження військових та політичних конфліктів.

*Слово «конфлікт» походить від латинської мови, де *conflictus* – це зіткнення, бій, боротьба. Але єдиного визначення конфлікту як терміну на сьогоднішній день немає. Це пов'язано із різними сферами застосування даного поняття – кожна наука визначає конфлікт відповідно до сфери своїх досліджень. Так, психологи, соціологи та правознавці займають лідируючі позиції в дослідженні конфліктів. Психологи розглядають конфлікти як природне явище, що виникає внаслідок відмінностей між інтересами і цінностями між людьми під час їх взаємодії. Соціологи визначають конфлікт як граничне загострення суперечностей. Правознавці характеризують конфлікти як протиборство між суб'єктами-носіями суперечностей.*

На основі дослідження різних літературних джерел з даної проблеми, а також аналізу наукових підходів до визначення конфлікту представниками різних шкіл менеджменту, авторами запропонована своя точка зору щодо визначення конфлікту [1,3]. Отже, конфлікт – це прояв відкритого або прихованого протистояння між людьми або групами людей, що виникають на основі зіткнення протилежних інтересів, суперництва, відсутності взаєморозуміння з різних питань та несуть в собі як деструктивну, так і конструктивну складову.

Досліджуючи поняття «корпоративний конфлікт», зроблено висновок, що не дивлячись на досить велику популярність даного терміну, на сьогоднішній день немає його чіткого визначення.

Дослідивши основні сучасні наукові погляди на визначення поняття «корпоративний конфлікт», запропоновано власне визначення даного поняття. Отже, корпоративний конфлікт – це тривалий конфлікт, в основі якого лежать суперечки як між учасниками корпорації (акціонери, топ-менеджмент, трудовий колектив), так і між корпорацією і її зовнішнім середовищем, і призводить до істотних змін в діяльності корпорації.

На основі дослідження причин виникнення корпоративних конфліктів, автором також було запропонована класифікація видів корпоративних конфліктів, що виникають внаслідок впливу тих чи інших факторів (рис.1).

Рис.1 Види корпоративних конфліктів

Власницькі конфлікти - це конфлікти між різними групами акціонерів, а саме: конфлікти між контрольними і меншитарними акціонерами; корпоративним центром вертикально інтегрованого холдингу, в склад якого входить дана компанія, і крупними «незалежними» акціонерами компанії; між «старими» акціонерами, що отримали право володіння компанією в період первинної приватизації, та «новими» - покупцями акцій на вторинному ринку; між вагомими меншитарними акціонерами, що мають різні погляди на основні напрямки розвитку компанії; між акціонерами, що входять в різні корпоративні альянси тощо. Аналіз діяльності корпорацій авіаційної галузі на протязі 2006-2010 рр. виявив власницькі конфлікти, що виникали в таких авіакомпаніях, як «Міжнародні авіалінії України», «Аеросвіт» тощо.

Управлінські конфлікти – це конфлікти в системі управління корпорацією. Так, конфлікти між акціонерами та топ-менеджментом корпорації, як правило, трансформуються в корпоративні конфлікти між представницькими органами компанії – акціонерами та радою директорів і виконавчими органами – генеральним директором та правлінням. Необхідно зазначити, що такий вид корпоративного конфлікту є одним з найпоширеніших в корпоративному секторі України.

Конфлікти в трудовому колективі корпорації – це конфлікти, що виникають між топ-менеджментом корпорації та її підлеглими, між окремими членами або групами трудового колективу, конфлікти за типом «особистість-група». До найпоширеніших конфліктів в трудових колективах відносять міжособистісні конфлікти, які характеризуються високою емоційністю і охопленням всієї сфери людських відносин. в корпораціях такі конфлікти виникають між співробітниками одного рангу,

а також це можуть бути так звані службові та неслужбові конфлікти. Основними причинами таких конфліктів є організаційно-технічні (розподіл ресурсів, незадовільні комунікації, різні цілі тощо) та психологічні (індивідуальні психологічні особливості, соціально-психологічні явища тощо).

На сьогоднішній день, в умовах розвитку корпоративного сектору України, досить велику частку займають так звані зовнішні конфлікти.

Конфлікти між корпораціями є досить поширеним явищем серед корпорацій авіаційної галузі України, і виникають, як виявилось в ході дослідження, на ґрунті конкурентної боротьби за місце на ринку, конфліктів інтересів, порушень договірних умов тощо.

Аналіз діяльності вітчизняних корпорацій авіаційної галузі у період з 2000р. по 2010р., виявив 22 корпоративних конфлікти, загальною сумою збитків близько 1 млрд.грн. (табл.1).

Автором проаналізовано основні можливі збитки, що може понести авіакомпанія внаслідок корпоративних конфліктів за видами (табл.1)

Таблиця 1

Зведена таблиця можливих збитків корпорацій внаслідок корпоративних конфліктів за видами

Вид корпоративного конфлікту	Причини виникнення	Можлива величина збитків (матеріальних та моральних)
Трудові конфлікти	<ul style="list-style-type: none"> - несвоєчасна виплата заробітної плати; - низький рівень зарплатні; - невідповідні умови праці; - інші порушення трудового договору та Трудового кодексу України. 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження вартості акцій корпорації; - збитки внаслідок забастовок та зриву робіт); - штрафи (до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); - сплата компенсацій за невчасну виплату з/п працівникам (сума нарахованого, але не виплаченого громадянину доходу за відповідний місяць (після утримання податків і обов'язкових платежів) на індекс інфляції в період невиплати доходу (ЗУ «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати»); - судові витрати.

Продовження табл.1

<p><i>Власницькі конфлікти</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - боротьба за контрольний пакет акцій; - порушення прав акціонерів (неотримання частки прибутку, обмеження участі в загальних зборах, обмеження доступу до інформації щодо результатів діяльності корпорації, порушення прав акціонерів в процесі купівлі-продажу акцій корпорації тощо); - особиста ворожнеча між власниками. 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження вартості акцій корпорації; - судові витрати; - зниження коефіцієнта завантаженості крісел.
<p><i>Управлінські конфлікти</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - неналежне виконання топ-менеджментом своїх обов'язків; - навмисне нанесення збитків; - приховування прибутків корпорації; - шпionаж. 	<ul style="list-style-type: none"> - втрачені доходи; - судові витрати; - штрафи (з боку державних органів управління за невчасне звітування та порушення правил ведення документації та порядку звітування); - стягнення з боку Антимонопольного комітету; - податкові стягнення.
<p><i>Зовнішні конфлікти</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - боротьба між конкурентами; - рейдерські атаки; - конфлікти з державою; - конфлікти між дирекцією та місцевою владою; - конфлікти між авіакомпанією та суспільством; - конфлікти з постачальниками; - конфлікти з пасажирами. 	<ul style="list-style-type: none"> - штрафні санкції; - судові витрати; - зниження вартості акцій корпорації; - втрата частки ринку; - компенсації збитків.

За допомогою методу експертних оцінок, визначено коефіцієнт вагомості кожного виду корпоративного конфлікту в залежності від типу

корпорації авіаційної галузі, а саме: авіатранспортні корпорації (I тип), авіазаводи (II тип) та інші(III тип).

Проаналізовано динаміку корпоративних конфліктів в таких авіакомпаніях авіаційної галузі, як «Міжнародні авіалінії України», «Аеросвіт», «КІЙ АВІА». Визначено, що «Міжнародні авіалінії України» та «КІЙ АВІА» характеризуються як компанії з низьким рівнем конфліктності, а компанія «Аеросвіт» - з дуже високим рівнем конфліктності.

Висновки. В результаті проведеного дослідження, виявлено основні причини виникнення корпоративних конфліктів в корпораціях авіаційної галузі України. Проаналізовано вплив кожного з видів корпоративних конфліктів на діяльність корпорації, зроблено оцінку збитків, що може понести авіакомпанія внаслідок корпоративного конфлікту.

Зроблено висновок, що на сьогоднішній день, корпорації авіаційної галузі України характеризуються високим рівнем конфліктності та, як наслідок, несуть значні збитки від них. Отже, ті методи вирішення корпоративних конфліктів, які використовують корпорації є не досить дієвими, і перед вітчизняними корпораціями постає проблема пошуку нових, більш дієвих, альтернативних підходів до вирішення корпоративних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анцупов А.Я., Баклановский С.В. Конфликтология в схемах и комментариях. [Текст] – СПб.: Питер, 2007. – 288 с.:ил. – ISBN 978-5-649-00517-9.
2. Анцупов Анатолий Яковлевич, Прошанов Сергей Леонидович. Российская конфликтология: Аналитический обзор 607 диссертаций. XX век. [Текст] — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. — 704с. — ISBN 5-238-00706-X.
3. Гольфельд Яков Аронович. Универсальность в разрешении конфликта: Практико-ориентированная методика по курсу "Конфликтология" [Текст] / Международная научная школа универсологии. — Луганск, 2003. — 164с. — (Серия "От конфликта к гармонии"; Кн.1). — Библиогр.: с. 162-163. — ISBN 966-7249-11-5.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. 4-е изд. [Текст] – М: Омега-Л, 2009. – 455 с. - ISBN: 378-5-365-00958-5.
5. Harry, M., Schroeder, R. Six sigma. The breakthrough management strategy revolutionizing the World's top corporations. [Текст] - New York: Currency, 2000. - 301 p.
6. Pearce, John A. Strategic management: formulation, impiementation, and control [Текст] / John A.Pearce, II, Richard B.Robinson, Jr. - alternate case ed.- USA: IRWIN, 2003. – 396 p.